

Paréj Gabriella

„HIVATALOS” ÉS „MAGÁN” AZ OKTÓBERI MEGEMLÉKEZÉSEN

Az 1956-os eseményekre való emlékezés a legfiatalabb a nemzeti ünnepeink sorában. A méltó emlékezés és tiszteletadás csak a rendszerváltás utáni években vált lehetségessé. Mind országos viszonylatban, mind helyi (falusi, városi, megye régió) szinten megkezdődött az események feltárása és ezzel együtt a feldolgozása. Ezek nemcsak a közösség számára fontosak, hanem azoknak is, akik a harcokban elveszítettek valakit.

Az ünnep megtekintésén 2004. október 23-án vettem részt, amelynek helyszíne a Polgármesteri Hivatal és a Szent István Székesegyház közötti kis téren elhelyezett '56-os emlékműnél volt. A tér szabálytalan elrendezésű, inkább két utca közötti kiszélesedett átjáró, amely így befolyásolta az ünneplők helyfoglalását. Az emlékmű egy *Krisztus a kereszten*-ábrázolás, alatta elhelyezett fehér márvány táblával, amely a fehérvári harcokban elesettek névsorát tartalmazza. Fehérváron huszonegy halálos áldozata volt a szabadságharcnak.

A keresztt jobb oldalán foglalt helyet a katonazenekar, baloldalán a karhatalmi szervek képviselői és a cserkészek, az emlékművel szemben a politikai, közéleti személyiségek, az emberek pedig mögöttük, ki hol talált helyet.

A következőkben szeretném ismertetni az ünnepély felépítését, amely az elemzés tárgyát fogja képezni.

Az ünnepség egy fehérvári születésű népdalénekes – Szecsődi Rita – produkciójával kezdődött. Két dalt énekelt, a *Fekete a holló* kezdetű dalt, valamint a *Messze földre el kell menni* címűt. Ezt követően Illyés Gyula *Ne feledd a télt* c. versét mondta el Juhász Illés, a fehérvári Vörösmarty Színház színésze. Ezt a megyei közgyűlés elnöke, Fehér Gábor körülbelül ötperces beszéde követte, Márai Sándortól vett idézettel adta meg annak mottóját. – „*Embermódra élsz, ha igazságosan élsz.*” Fehér Gábor a megbékélésre és az emlékezésre helyezte a hangsúlyt, a „halottak és a harag eltemetésére”, ezzel a mondattal zárva beszédét: „*Köszönöm, hogy elfogadják október 23-át saját és nemzeti ünnepüknek.*” Kiemelte, hogy a mai megemlékezés 1956 negyvennyolcadik, és a magyar állam tizenötödik évfordulója, utalva arra, hogy a rendszerváltás a demokratikus magyar állam létrejöttének volt a záloga.

A második beszédet Warvasovszky Tihamér, polgármester mondta el az objektív szemlélet helyett az érzelmekre alapozva mondanivalóját. Az 1956-os forradalmat „*a legdicsebb forradalom*”, „*árva forradalom a világban*” kifejezésekkel illetve, amikor „*felébredt a nemzet lelkiismerete*”. A fenti kifejezések nemcsak érzelmekre hatóak,

de erősítik azt a történelmi sztereotípiát, hogy magyarok árvák a világban, egyedül veszik fel a harcot (a tatárokkal, a törökökkel, az oroszokkal). Az 1956-os forradalmat ő is a köztársaság és a demokrácia szimbólumaként jellemezte.

Érdekes megjegyezni, hogy mindkét politikus az MSZP tagja, s beszédei elhangzása közben a tömeg soraiból időnként morgás, halk kommentár szűrődött be, rendbontásra vagy bekiabálásokra az idén azonban nem került sor. Régebben akadt erre is példa, illetve annak eldöntéséből fakadtak a város kedélyeit felkavaró viták, hogy a pártok milyen sorrendben helyezték el a koszorúikat. Ennek elkerülése érdekében, az idén a pártok neveinek ábécé rendje döntötte el a kérdést.

Ennek megfelelően, a koszorúkat elsőként a várost képviselő polgármester és a megyét képviselő megyei közgyűlés elnöke helyezte el az emlékmű előtt. Ezt a pártok követték: Fidesz, Keresztény Demokrata Néppárt, MDF, MIÉP, MSZP, SZDSZ. A pártok után történelmi egyházak katolikus, református, baptista, izraelita és az ortodox egyházak képviselői helyezték el a koszorúkat. Ezután a rendőrség, a honvédség, a polgári védelem, a katasztrófavédelem következett. Végül az országgyűlési képviselők, társadalmi egyesületek (nyugdíjasok, Vitézrend, cserkészek, Városunkért Szövetség) zárták a sort. Legvégül, aki családtagjairól, barátairól akart megemlékezni, elhelyezhette saját koszorúját. Csak néhány ember élt ezzel a lehetőséggel, érdekes, hogy kizárólag férfiak. Az ünnepség végén, amikor a tömeg elszállingózott, néhány idős hölgy is követte a példájukat. Ez alapján úgy tűnik, mintha a nők szemérmesebben ünnepelnének.

Az ünnepség végén, amikor a tömeg nagy része már elindult hazafelé, azért még jó páran ott maradtak a téren, és beszélgető csoportokba rendeződtek. Itt már nem az megemlékezésről, kegyeletről folyt a szó, inkább a jelen dolgai kerültek előtérbe – *Hogy van a család? Mi van veled, ezer éve nem láttalak!* Az ünnep tehát egyfajta találkozási alkalmat is biztosít a résztvevőknek.

Érdekes a dalok kiválasztása, hiszen mindegyik a Rákóczi-szabadságharc eseményeihez kapcsolódik, és a kényszerű emigráció, az elbujdosás motívumát járja körbe. Ezzel mintegy párhuzamot vontak az 1956-ban emigrációba kényszerült magyarok sorsával, másrészt kiemelik 1956 fontosságát. Megerősíti, hogy helye van a történelmi sorsfordulók sorában, ezáltal szembe is helyezkedik a korábbi politikai gondolkodással.

Zárszóként elmondhatjuk, hogy a fiatal generáció tagjai, a cserkészeket leszámítva, szinte egyáltalán nem képviseltették magukat. Leginkább azok vettek részt, akiknek személyes kötődésük van az ünnephez, vagy mert elveszítettek valakit, vagy mert életkoruknál fogva, átélték az eseményeket. Végül megállapíthatjuk, hogy a megemlékezés két szférában zajlott: egy hivatalos, állami, közigazgatási reprezentáció keretében, amely a közösségi emlékezet számára fontos, míg a másik szféra egy bensőségesebb, személyesebb kötődést mutat, amely az egyéni emlékezetet jeleníti meg.

Mindenesetre elgondolkodtató, hogy a fiatalok, talán a korábban tartott, kötelező jellegű iskolai megemlékezéseken való részvétel miatt, a városi megemlékezéseken már nem vettek részt. A kollektív emlékezetet azonban ők vihetik tovább. '56 a legfiatalabb nemzeti ünnepeink sorában, kérdés, hogy méltó módon tudjuk-e a későbbiekben is megünnepelni.